

HOSPICE A UMĚNÍ DOPROVÁZET

Marie Svatošová

Milé kolegyně, milí kolegové,

*jelikož nevím, komu z vás se ve své poslední
hodince dostanu do rukou, a jestli vůbec
ještě budu mít sílu a odvahu se ozvat,
prosím vás raději všechny už dnes -
zapamatujte si dobře, co vám tu teď řeknu.*

Děkuji vám za pochopení.

*Vaše budoucí terminální pacientka
Marie Svatošová*

UMÍRÁNÍ DŘÍVE A DNES

- UMÍRÁNÍ DOMA
výhody a nevýhody
- INSTITUCIONALIZACE
výhody a nevýhody
- NEMOC JAKO PŘÍLEŽITOST,
NEMOC JAKO VÝZVA

**„LÉKAŘ MŮŽE
UZDRAVIT NĚKDY,
ULEVIT ČASTO,
POTĚŠIT VŽDYCKY.“**

dr. Hutchinson, 19. stol.

NEBÁT SE JASNĚ FORMULOVAT CÍL

- ÚPLNÉ UZDRAVENÍ
- SNÁŠENÍ ÚTRAP CHRONICKÉHO ONEMOCNĚNÍ
- DŮSTOJNÉ A KLIDNÉ UMÍRÁNÍ

HOSPIC NEMOCNÉMU GARANTUJE, že

- NEBUDE TRPĚT NESNESITELNOU BOLESTÍ,
- BUDE RESPEKTOVÁNA JEHO LIDSKÁ DŮSTOJNOST,
- V POSLEDNÍCH CHVÍLÍCH NEZŮSTANE OSAMOCEN

FORMY HOSPICOVÉ PÉČE

- DOMÁCÍ FORMA HOSPICOVÉ PÉČE
- DENNÍ STACIONÁŘ
- LŮŽKOVÁ FORMA HOSPICOVÉ PÉČE

HOSPICOVÁ PÉČE Z HLEDISKA ČASOVÉHO

- PRAE FINEM
- IN FINEM
- POST FINEM

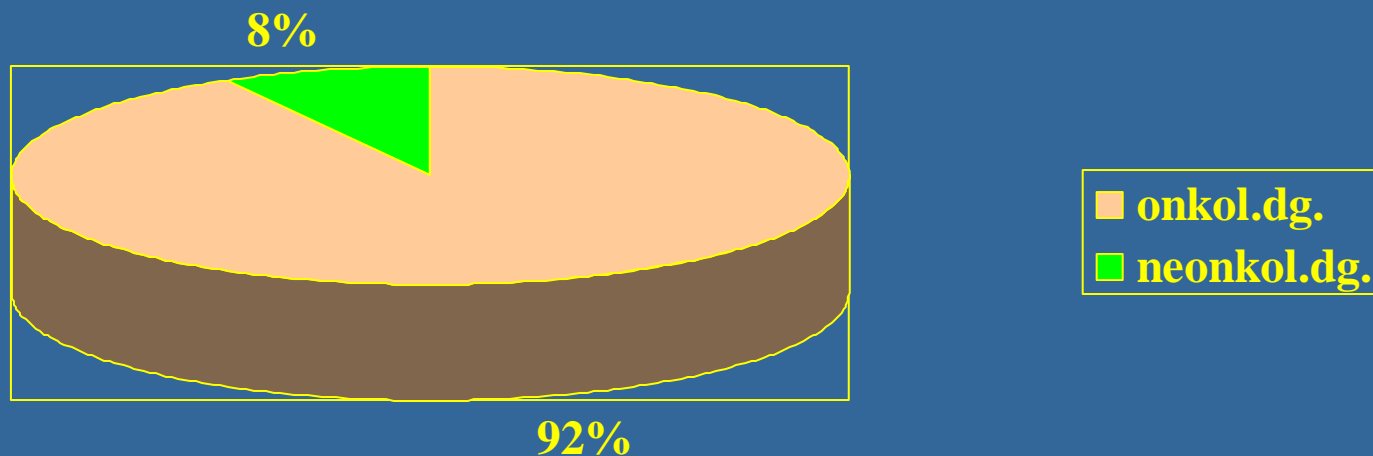

INDIKACE PRO HOSPICOVÉ LŮŽKO

- POSTUPUJÍCÍ CHOROBA OHROŽUJE NEMOCNÉHO NA ŽIVOTĚ
- POTŘEBUJE PALIATIVNÍ LÉČBU A PÉČI
- NENÍ NUTNÁ HOSPITALIZACE V NEMOCNICI
- NESTAČÍ NEBO NENÍ MOŽNÁ PÉČE DOMÁCÍ

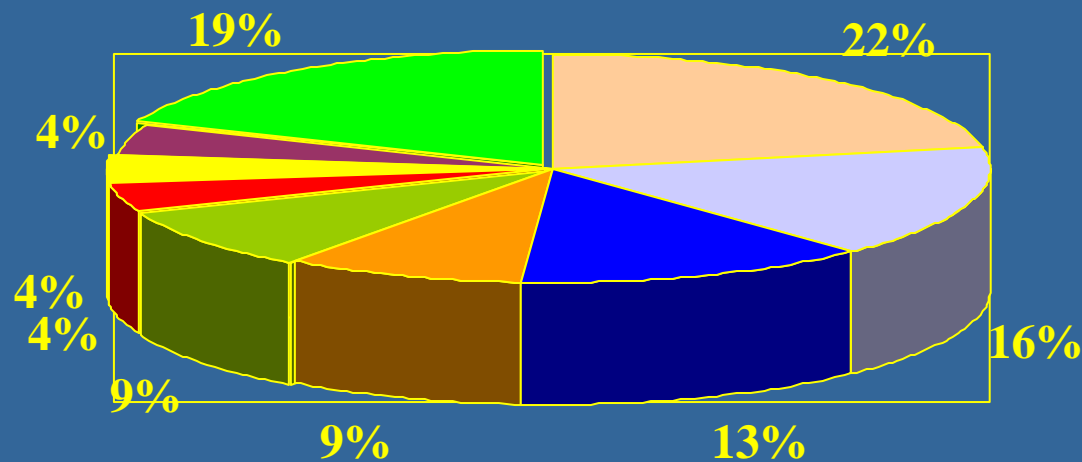
SPEKTRUM DIAGNÓZ

(v prvních 6 letech Hospice Anežky České)

SPEKTRUM ONKOL. DG

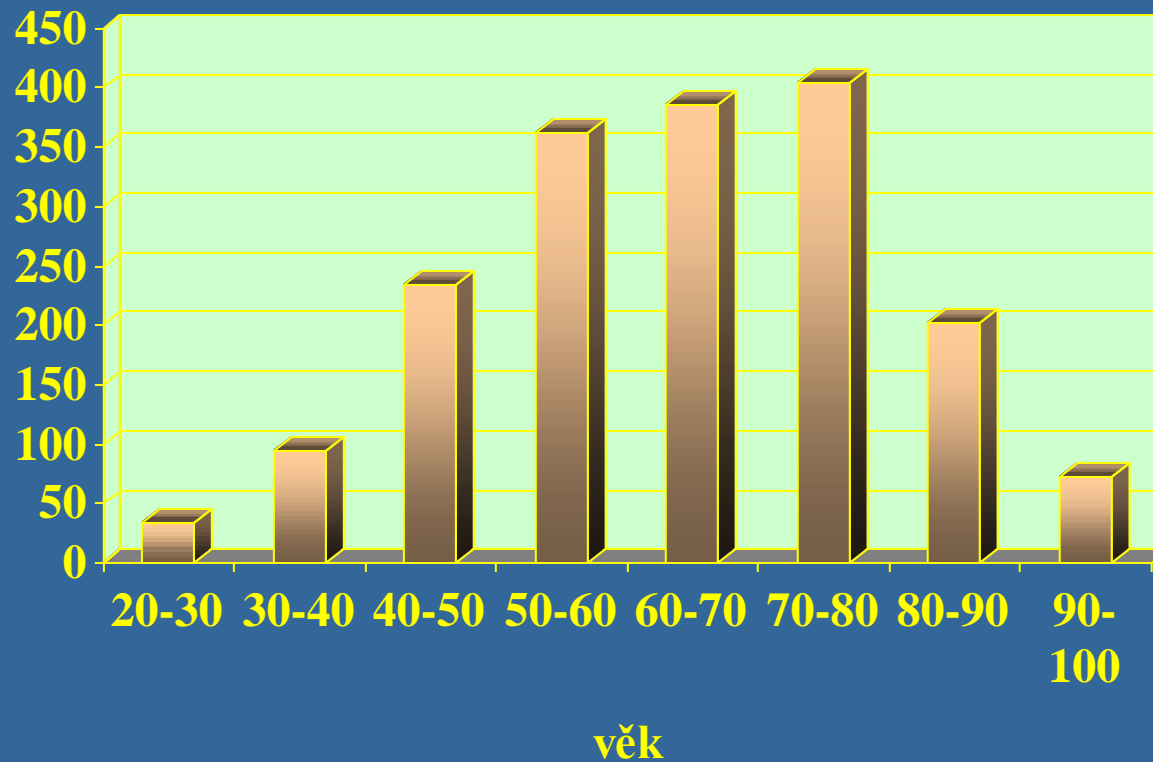
(v prvních 6 letech Hospice Anežky České)

ca rectosigm.	ca prsu	ca plic
ca gynek.	tu mozku	ca žaludku
Grawitz	melanoblastom	ostatní tu

VĚK ZEMŘELÝCH PACIENTŮ

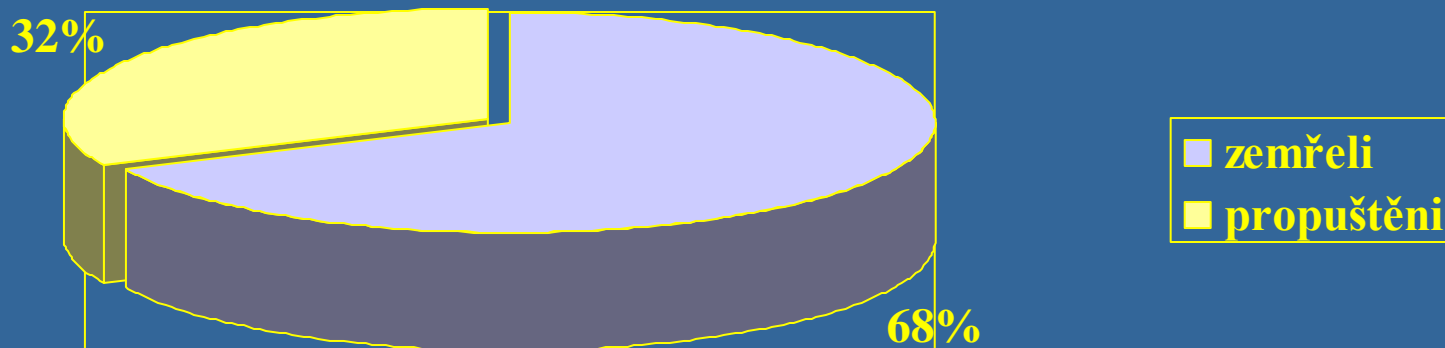
(v prvních 6 letech Hospice Anežky České)

NE KAŽDÝ V HOSPICI ZEMŘE

PRŮMĚRNÁ DOBA POBYTU 3-4 TÝDNY

(z prvních 6 let Hospice Anežky České)

CO JE ZDRAVÍ A CO JE NEMOC?

„Zdraví je plné tělesné, duševní, sociální a duchovní blaho člověka“ (WHO)

Čtyři okruhy potřeb pacienta

Jak se nemocný cítí (!)

Kdy nemocný žádá o urychlení smrti

LÉČBA BOLESTI

STANOVENÍ REALISTICKÉHO CÍLE

- BEZ BOLESTI SE VYSPAT
- BEZ BOLESTI ODPOČÍVAT
- BEZ BOLESTI SE POHYBOVAT

KONTROLA BOLESTI

X = bolest v PDK   X = bolest levého ramene

jméno a příjmení	pokoj						
	PO	ÚT	ST	CT	PÁ	SO	NE
bolest ruší i spánek	X						
brání v odpočinku	X	X					
jen při pohybu			X	X		X	
prakticky neomezuje	X	X	X	X	X		X
zcela vymizela					X	X	X

CO VŠECHNO SE PODÍLÍ NA CELKOVÉ BOLESTI PACIENTA

- **FYZICKÁ BOLEST**
- **DEPRESE**
- **HNĚV**
- **ÚZKOST**

FÁZE DR. KÜBLER-ROSS

- **NEGACE** - šok, popírání
- **AGRESE** - hněv, vzpoura
- **SMLOUVÁNÍ** - vyjednávání
- **DEPRESE** - smutek
- **REZIGNACE** - hození flinty do žita
- **AKCEPTACE** - smíření, přijetí, souhlas

FÁZE NEGACE

- **PROJEVY**

„Ne, já ne, pro mne to neplatí.“

„Já? To není možné.“

„To je určitě omyl.“

„Zaměnili výsledky.“

- **CO S TÍM?**

Navázat kontakt, získat důvěru

FÁZE AGRESE

- **PROJEVY**

„Proč zrovna já?“, „Čí je to vina?“

„Vždyt' mi nic nebylo.“ Zlost na zdravotníky, zlost na zdravé lidi. Hádá se s Bohem, vyčítá nespravedlnost...

- **CO S TÍM?**

Dovolit odreagování

FÁZE SMLOUVÁNÍ

- **PROJEVY**

Ochoten zaplatit cokoliv

Činí velké sliby

Hledá léčitele, alternativní medicínu

- **CO S TÍM?**

Maximální trpělivost

Nevzít naději, chránit před podvodníky

FÁZE DEPRESE

- **PROJEVY**

Smutek z utrpěné či hrozící ztráty

Strach z účtování

Strach o zajištění dětí

- **CO S TÍM?**

Dovolit verbalizaci, urovnat vztahy

Hledat krátkodobé cíle

Hledat smysl - logoterapie

FÁZE REZIGNACE

- **PROJEVY**

Hození flinty do žita

Apatie, nezájem...

„Co se dá dělat“

- **CO S TÍM?**

Podporovat naději

Hledat krátkodobé cíle

Hledat smysl - logoterapie

FÁZE AKCEPTACE

- **PROJEVY**

Klid, pokoj, mír, pokora, vděčnost

Změna výrazu tváře - doslova zkrásní

Změna hierarchie hodnot

- **CO S TÍM?**

Mlčenlivá lidská přítomnost, držet za ruku, utřít slzu, věnovat se rodině

Dr. Kübler-Ross:

„Pacienti, kteří svůj osud přijali, získávají velmi osobitý výraz vyrovnanosti a míru. V jejich tvářích se odráží stav vnitřní důstojnosti. Lidé, kteří jen na svůj osud rezignovali, tento výraz postrádají, naopak v jejich tvářích můžeme vidět zahořklost a duševní trýzeň jako výraz pocitu marnosti a chybějícího smíru.“

STEJNÝMI FÁZEMI PROCHÁZÍ I RODINA PACIENTA POZOR NA ČASOVÝ SKLUZ

Nemocný často dospěje do fáze akceptace, zatímco jeho rodina ještě setrvává ve fázi smlouvání. Může tak nemocnému velmi ztrpčit zbytek života!

Je třeba pomoci jí vyrovnat s nemocným krok, změnit změnitelné, ale přijmout nezměnitelné.

Teprve pak může být umírání klidné a důstojné.

REŽIM DNE V HOSPICI

- **maximálně uvolnit**
- **program určuje nemocný**
- **nedirektivita, tolerance**
- **kontinuální návštěvy**
- **telefon u lůžka**
- **soukromí (jednolůžkové pokoje)**
- **volnost pohybu i mimo objekt**
- **poslední přání**

DILEMATA MEDICÍNSKÉ PRAXE

- **udržet život, ale uvědomovat si nevyhnutelnost smrti**
- **zvažovat výhody a nevýhody z hlediska pacienta**
- **otázka zaplatitelnosti léčby**
- **otázka výživy a hydratace v terminálním stavu**

POMÁHAT V UMÍRÁNÍ
ANO

POMÁHAT K SMRTI
NE

SDĚLIT PRAVDU A NEVZÍT NADĚJI

- KOMU
- KDY
- KOLIK
- KDE
- JAK
- PROČ VYJÍMKY
- CHYBA: nic nebo příliš (latinsky)
- LEŽ A ZÁMLKA

ODPOVĚDI NA OTÁZKY „PROČ“

- **POMOCI HLEDAT**
- **NEPŘEDKLÁDAT HOTOVÉ**
- **NIKDY NEMORALIZOVAT**
- **KLIDNĚ PŘIZNAT „NEVÍM“**

STRACH ZE SMRTI OCHROMUJE

- STRACH Z UMÍRÁNÍ

  - strach z bolesti

  - strach ze ztráty lidské důstojnosti

  - strach z osamění

- STRACH ZE SMRTI

  - strach z neznámého

  - strach z trestu

JAK ULEVIT OD STRACHU?

- **POMOCI KE STRACHU SE PŘIZNAT**
- **ODHALIT PŘÍČINY, ROZPTÝLIT
OBAVY**
- **VHODNÉ OTÁZKY:**

Na co tady celý den myslíte?

**Bojíte se něčeho? A čeho? Jak to
bude? Co bude potom? A pod.**

UTRPENÍ Z VÝČITEK SVĚDOMÍ

- **DIFERENCIÁLNĚ DIAGNOSTICKY
- NEZAMĚŇOVAT S DEPRESÍ !**
- **NEBAGATELIZOVAT**
- **SYMPTOM NEMOCNÉ DUŠE**
- **PŘESAHUJE KOMPETENCE
LÉKAŘE - ZAJISTIT KONZILIUM
(psycholog, duchovní)**

MODELOVÉ SITUACE V DOPROVÁZENÍ

SEJDE SE DVOJICE	MOŽNÉ ŘEŠENÍ
věřící lékař věřící pacient	nebývá problém, lze využít i terapeuticky
nevěřící lékař věřící pacient	zprostředkovat kontakt s duchovním
věřící lékař nevěřící pacient	logoterapie - V.E. Frankl: "Lékařské péče o duši"
nevěřící lékař nevěřící pacient	logoterapie - V.E. Frankl: "Lékařské péče o duši"

LOGOTERAPIE

V.E.Frankl: Lékařská péče o duši (Naklad. Cesta)

E.Lukasová: I tvoje utrpení má smysl (Nakl. Cesta)

- **JEDINEČNOST KAŽDÉHO ČLOVĚKA**
- **JEDNORÁZOVOST KAŽDÉHO OKAMŽIKU**
- **ŽIVOT MÁ SMYSL V KAŽDÉ SITUACI**
- **HODNOTY**
  - **TVŮRČÍ**
  - **PROŽITKOVÉ**
  - **POSTOJOVÉ**

UTRPENÍ HOSPICOVÉHO PACIENTA

- **ZMĚNITELNÉ**
  - ◆ paliativní medicína
- **NEZMĚNITELNÉ**
  - ◆ víra a důvěra v Boha
  - ◆ soucit a pochopení nejbližšího okolí
  - ◆ logoterapeutická technika DEREFLIXE
  - ◆ logoterap.technika MODULACE POSTOJE

MODULACE POSTOJE

(podle Frankla a Lukasové)

- poukazem na relativitu hodnot pozitivně **ZMĚNIT POSTOJ** pacienta k jeho nezměnitelné situaci
- neklade osudu otázky, ale **ODPOVÍDÁ** podle své volby
- člověk je schopen změnit utrpení v lidský **VÝKON**
- nezdravý postoj: „Nemohu, protože...“ změnit na zdravý postoj: „Mohu, ačkoliv...“

PÉČE O POZŮSTALÉ

třetina pozůstalých potřebuje další péči

- podrobná dokumentace okolností smrti
- fyzické rozloučení se zemřelým
- setkání pozůstalých
- další kontakty
  - korespondence
  - telefonáty
  - návštěvy

PREVENCE SYNDROMU VYHOŘENÍ

- splnitelný cíl = důstojné a klidné umírání
- zodpovědný výběr personálu
- předpoklad: vyrovnání s vlastní smrtelností
- nedovolit přetížení personálu
- pochopit, o co tu skutečně jde
- bránit se rutině
- smysl pro humor
- mimopracovní akce
- hezké vztahy mezi sebou

WWW.HOSPICE.CZ

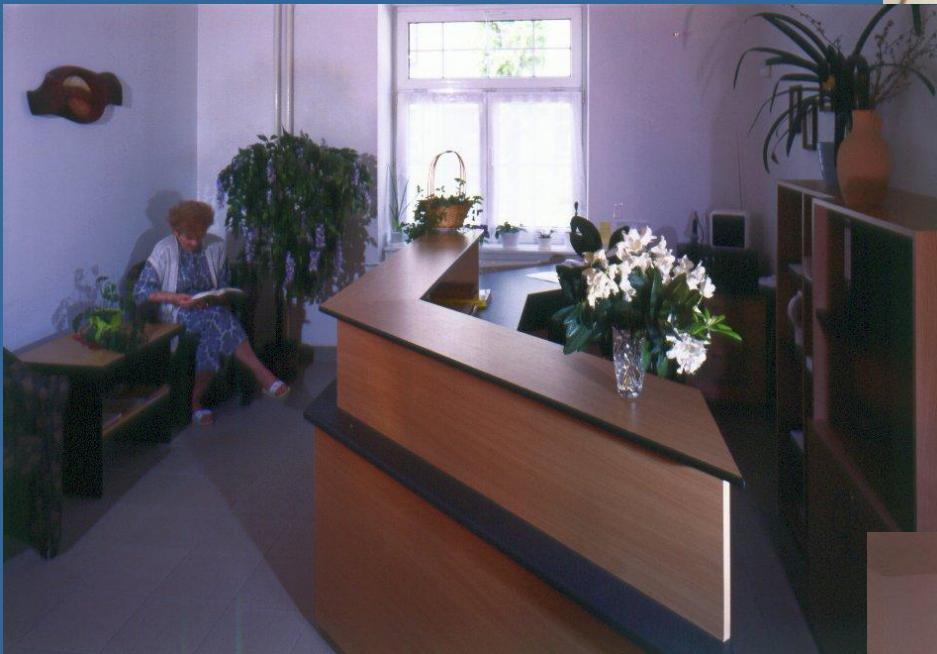
- Hospic Anežky České, Červený Kostelec
- Hospic Štrasburk, Praha
- Hospic sv. Lazara, Plzeň
- ÚLB s hospicem sv. Josefa, Rajhrad u B.
- Hospic sv. Štěpána, Litoměřice
- Hospic na Sv. Kopečku u Olomouce
- Hospic Citadela ve Val. Meziříčí,
- Hospic sv. Jana N.N. v Prachaticích
- Ve výstavbě hospic v Ostravě

Hospic Anežky České

Červený Kostelec

Hospic sv. Lazara

Plzeň

Hospic sv. Josefa

Rajhrad
u Brna

Hospic sv. Štěpána Litoměřice

Hospic na Sv. Kopečku u Olomouce

Hospic sv. Alžběty Brno

Hospic Citadela

**Valašské
Meziříčí**

Hospic v Mostě

**Hospic
sv. Jana
Nepomuka
Neumanna**

Prachatic

**Cesta
domů**

**Mobilní
hospic
Praha**

HOSPICOVÉ HNUTÍ VYSOČINA

WWW.HOSPICE.CZ

- adresy všech hospiců v ČR
- telefony všech hospiců v ČR
- on line formulář žádosti o přijetí
- e-mail kontakt na osoby, angažující se v hospicovém hnutí v ČR a na Slovensku
- on-line publikace, články, přednášky
- stále aktualizované informace

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST

